

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103

Onder redactie van Prof. Dr V. Hepp, Ds K. Schilder, Dr C. Tazelaar en Prof. Dr J. Waterink

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; Dr B. E. van Arkel, Utrecht; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr C. Bouma, Zwolle; Dr K. Fernhout, Vreeland; Prof. Dr F. W. Grosheide, Amsterdam; Prof. Dr T. Hoekstra, Kampen; Dr G. Keizer, De Steeg; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr J. G. Kunst, Arnhem; Dr C. Lindeboom, Amsterdam; Dr S. O. Los, 's-Gravenhage; Dr J. W. Marnelstein, Amsterdam; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; G. Meima, Groningen; Dr D. Postma, Burgersdorp (Zuid-Afrika); Dr J. C. Rullmann, Utrecht; J. Strikwerda, Dokkum; Dr J. Thijss, Zwolle; Dr J. Veldkamp, Hilversum; E. Visser, Arnhem; Prof. Dr D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Franeker; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage.

Adres der Redactie:
Prof. Dr V. HEPP, Van Breestraat 14, Amsterdam.

Drukkers-uitgevers:
OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes.
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f1.25 per drie maanden bij vooruitbetaling.
Voor 1 Buitenland f7.50 en voor Ned.-Indië f6.— per jaar.
Advertentie: 25 ct. p. regel. — Loose nummers f0.15.

INHOUD: Iets over de Catechisaties. II. — Uit de Schrift: De plaats der boesheid (Matth. 28:10). — Geestelijke Adviezen: Maar ik ten Avondmaal gaan? — Literatuur en Kunst: Hendr. Kuiper van Oordt, De wrok van Biederik Spikkerboer. — Het Boek van de Week: Mother India by Katharine Mayo. — Muzikale Kroniek: Prof. Albert Schwegel als organist en Bachkenners. — Folklore: Het Friesche karaktertype. — Zending en Evangelisatie: Samenwerking — Verschoon. — Boekbespreking. — Kerknieuws.

IETS OVER DE CATECHISATIES.

II.

Reeds wagen we erop, dat het opvallend is, dat de methode van „vragen en antwoorden“ in onze leerboeken voor de catechisatie bijna met de uiterste consequentie wordt gevolgd. Het moet opvallen, dat voor het gewone onderwijs deze methode al lang verlaten is. Stel U een geschiedenisboek voor, voor de Lagere of H.L.O.-school, dat geheel bij wijze van „vraag en antwoord“ was opgesteld, en dan nog liefst zóó, dat het de bedoeling was, de antwoorden (met de vragen!) letterlijk van buiten te leeren. Er zou geen recensent zijn, die het voor zulk een boekje quam, en met een soort hoongelach zou het in de kringen van het onderwijs worden ontvangen. Maar wanneer er een leerboek voor de catechisatie in dezen vorm verscheen, vindt ieder dat, naar het schijnt heel gewoon.

Is dat te verklaren?

Ongetwijfeld.

In de eerste plaats werkt daartoe mee een zeker conservatisme, dat op kerkelijk erf meer dan eens een zegen bleek, en dan toch feitelijk meer dan conservatisme was, maar dat ook zeer wel voor een goede ontwikkeling van het leven dammen kan opwerpen.

In de tweede plaats kan niet worden ontkend, dat het noodig is, dat onze jonge menschen een betrekkelijk groot aantal formules en formuleringen van buiten leeren; en dat het dan wel heel moeilijk is een anderen vorm te vinden, dan die van vragen en antwoorden. Dit betreft evenwel in de eerste plaats het dogmatisch onderwijs; en boven dien hebben wij in onze belijdenisschriften een groot deel der vaste formuleringen gereed liggen, zoodat het in de meeste gevallen niet tot de onoverkomelijke moeilijkheden behoort, de juiste termen vast te leggen.

In de derde plaats wijst men erop, dat de catechismus en het Kort Begrip ook gebruik maken van dezen vraag- en antwoord-vorm.

Over dit argument moge afzonderlijk een en ander worden gezegd.

Het „Kort Begrip“ is als grond of motief voor de „vraag- en antwoord-methode“ toch eigenlijk niet te citeeren. Immers het is niet anders dan een min of meer gelukkig geslaagd, door een predikant opgesteld, en door een kerkeraad (Middeburg) goedgekeurd extract uit den catechismus. Het heeft groote populariteit verkregen. Te groote. Immers de behandeling van de wet als leefregel der dankbaarheid komt uitermate slecht tot haar recht. En officieel karakter heeft het Kort Begrip nimmer gehad. Hoezeer het nu op zichzelf vele verdiensten moge hebben, als leerboek voor de catechisatie in dezen tijd, met zijn talloze vragen, waaromtrent het Kort Begrip ten eenenmale zwijgt, is het toch niet aan te bevelen.

Maar ondanks dit alles, en ook al mocht men het met het laatst gezegde niet eens zijn, blijft toch nog het niet te loochenen feit, dat een beroep op het Kort Begrip niets beteekent, aange-

zien het Kort Begrip geen enkel officieel karakter heeft, en zijn methode eenvoudig van die van den Catechismus is gecopieerd.

Maar dan de Catechismus!

Zie, dat is een officieel belijdenisgeschrift, het is door onze kerken erkend als de Catechismus, als het leerboek. En die catechismus heeft vraag- en antwoord-methode.

Dat is waar. Ofschoon het nu ook niet alles zegt, gelijk we zullen zien.

Immers we moeten niet vergeten, op welke wijze, en in welken tijd de Catechismus ontstond. Het is toch al dadelijk evident, dat bij de opstelling van den Catechismus niet de vorm, maar de inhoud van het catechisatieboek in het middelpunt van de belangstelling stond, en aller aandacht had.

Deze vorm toch is weliswaar hier en daar voor een leerboek geschikt, maar op veele plaatsen al heel ongelukkig. Ruim vijf jaren geleden wreef ik in mijn dissertatie op een en ander. Daar zijn trouwens de grafische voorstellingen te vinden, uit welke blijkt, hoe bepaalde zinnen en zinswendingen het van buiten leeren van den Catechismus voor de kinderen en jonge menschen schier tot onmogelijkheden doet behooren.

We moeten daarbij niet vergeten, dat onze catechismus een vertaald boek is, en dit blijkt, speciaal uit den vorm van sommige ingewikkelde zinnen al heel duidelijk.

Dat evenwel de vorm als „zinsvorm“ niet in de eerste plaats de gelukkigste is, zal men dan voor onzen Catechismus, wanneer men hem als leerboek beschouwt, wel willen toegeven.

Maar, zoo zegt men dan, daar is meer. De vorm van vraag- en antwoord is toch wel heel bijzonder, en wellicht ook opzettelijk.

Wat nu deze vraagstelling betreft moeten we enkele opmerkingen maken betreffende de historische zijde, die er aan deze kwestie is.

Reeds in den aanvang der negende eeuw had men vraagboeken, aan de hand van dewelke de „leeken“ werden onderwezen. De sendgerichten speciaal hadden een handleiding in deze boekjes, en de geestelijken hielden zich bij het onderwijs om begrijpelijke redenen aan deze boeken; immers, kenden de leden hunner parochie de antwoorden goed, dan werd er ook voor het „sendgericht“ een goed figuur gemaakt. Door de middeleeuwen heen houdt men deze vraagboeken, en ook de Waldenzen maken in hun „Interrogations menors“ van de oude methode gebruik. De reden om welke deze methode was ingevoerd, was alleen deze, dat men speciaal met het oog op eventuele visitatie beter een objectieve maatstaf ter beoordeling had; de reden om welke ze werd gehandhaafd was, voor zoover na te gaan, alleen deze, dat men ze nu eenmaal had, en dat het vraagboek was ingeburgert. Ook Luther sluit zich bij deze praxis aan. Niet alzoó Calvijn.

Calvijns eerste Catechismus is niet in den vraag- en antwoord vorm. Calvijn moet voor deze afwijking van het bestaande zijn reden gehad hebben. Immers, het is meer opzettelijk een andere, dan de tot nog toe gevolgde, methode te kiezen, dan eenvoudig zich aan te sluiten aan het bestaande. En al is het nu waar, dat Calvijn (met het oog op de eerst Lutherse landen?) later in zijn volgend leerboek de vraag-methode invoert — principiële bezwaren tegen

een leerboek in een anderen vorm dan onze Catechismus heeft Calvijn niet gehad.

Uit het gezegde blijkt nu wel duidelijk, dat er wat den vraag- en antwoord-vorm betreft, moeilijk een beroep op onzen Catechismus kan worden gedaan.

Daarbij komt, dat we in de jongste historie ten dezen eenige zeer behaarswaardige werken hebben. De „deputaten voor het leerboek“ rapporteerden aan de Synode van Utrecht, dat de methode van „vraag- en antwoord“ in overeenstemming is met de eischen, die de tegenwoordige paedagogiek stelt. Dat tegenwoordige zouden we willen onderstrepen. Immers het inzicht in het psychologisch gebeuren bij het leerproces is in de laatste tientallen jaren ongemeen verbeterd.

Wat het vraag- en antwoord van buiten leeren betreft is er een bedroevende ervaring van vele jaren en vele plaatsen, waaruit blijkt, dat veelal de vraag vergeten wordt, of in 't geheel niet wordt geleerd, terwijl het antwoord zoodoende in de lucht komt te hangen. En wanneer het te doen is om bestrijding van het mechanisch leeren, dan zal men er prijs op moeten stellen, dat vraag- en antwoord niet op één drem worden opgezad. En toch is het schier een psychologische wet, dat dit geschiedt; en dit weer tengevolge van 't feit, dat bij den vraag- en antwoord-vorm er een insnijding is in den gedachtegang, die door het kind alleen door mechanische handeling kan worden overwonnen.

Maar er is meer.

De onderzoekingen van onderscheiden psychologen en paedagogen hadden tot resultaat, dat duidelijk bleek, dat het leeren het gemakkelijkst is, daar, waar zoo weinig mogelijk incisies in de leerstof zijn; dat een korte, logische zin, met goede woordkeus, zoo mogelijk met rythmus of alliteraties het best wordt gememoriseerd; dat de opmerkzaamheid een bepaald omvang heeft, zóó, dat naast een hoogtepunt in die opmerkzaamheid steeds een inzinking (vallei) zich bevindt en dus korte stellingen moeten worden gegeven; dat bij vragen en antwoorden de aanhef van het antwoord immer min of meer willekeurig is gekozen, en daarom storend werkt (men heeft zóó immers twee „aanvangen“ in één thesis); dat in het algemeen de vraag- en antwoord-vorm verwarrend werkt voor de typen met een meer visuele (op het geziene beeld gerichte) herinnering (dat zijn dus in de meeste gevallen de minder goede leerlingen), enz.

Zoo zouden we kunnen doorgaan.

Genoeg echter om te doen zien, dat hetgeen aan de Utrechtsche Synode werd gerapporteerd op goede gronden rust.

Nu moet ongetwijfeld am het uit het hoofd leeren groote waarde worden toegekend.

Maar hiervoor kieze men dan ook den meest juiste vorm.

Waarom moeten onze kinderen, die op school aan de beste methodes gewend zijn, afkeerig gemaakt worden van de catechisatie, óók mede door absoluut noodeloze handhaving van een verouderde les- en leer-methode?

Maar, zoo zegt men, de vraag- en antwoord-methode wekt de belangstelling der leerlingen.

Is dat juist?